

הפסק סעודה

הב לן וניברך (דאסחיתו דעתיכונ)	תיכף לנטילה ברכה (מים אחרונים)	
חייב לברך ברכת המזון (דבור שמסיים הסעודה)	חייב לברך ברכת המזון (מעשה שמסיים הסעודה)	רש"י (פסחים, ברכות), רשב"ם, רשב"א, רמב"ם (ע"פ כס"מ)
חייב עוד ברכה ראשונה אם רוצה להמשיך אכילתו (היסח הדעת)	חייב לברך ברכת המזון (כאילו התחיל לברך)	רי"ף, רש"י (חולין), רא"ש
חייב עוד ברכה ראשונה אם רוצה להמשיך שתייתו (דין מיוחד בשתייה)	חייב לברך ברכת המזון (אפילו בסעודת לחם)	ראב"ד, רבינו יונה, ר"ן
הב לן ונברך, הוי היסח הדעת ואסור לו לשתות אלא א"כ יברך עליו תחלה, ואכילה דינה כשתיה להרא"ש אבל להר"ר יונה והר"ן אכילה שאני	חייב לברך ברכת המזון	שו"ע
ומ"מ איך שיהיה הרוב פוסקים סוברין כהרא"ש דאין חילוק בין אכילה לשתיה ומסיק בא"ר דנ"ל להלכה למעשה דבהב לן ונברך לא יאכל עד שיברך לפניו אמנם בביאור הגר"א כתב דנ"ל לעיקר לדינא כהר"ר והר"ן מהך עובדא דשמעון בן שטח בברכות מ"ח וע"כ לא נוכל להכריע לדינא בזה ויש ליזהר שלא לאכול אחר שאמר הב לן ונברך דהוי ספק ברכה	והנה יש כמה פוסקים דס"ל דאין איסור לאכול אף בנטל ידיו ורק שיברך המוציא מתחלה וכ"כ האחרונים להקל והנה כאשר נתבונן בודאי אין להקל בזה לכתחלה דמצינו לכמה גדולי הראשונים שמחמירין בזה	משנ"ב ביאור הלכה

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קג עמוד א

אמר ליה: אנא עבדי כתלמידי דרב. דרב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא, קאי עליהו רב יבא סבא.
אמרו ליה: הב לן וניברך. לסוף אמרו ליה: הב לן ונישתי. אמר להו, הכי אמר רב: כיון דאמריתו הב לן וניברך -
איתסרא לכו למישתי. מאי טעמא - דאסחיתו דעתיכו.

רש"י מסכת פסחים דף קג עמוד ב

הב וניברך - ברכת המזון, והדר אמליכו ואמרו: הב ברישא ונישתי.
כיון דאמריתו הב וניברך - ברכת המזון, אסחיתו דעתיכו משתיה, ואסור למישתי עד לאחר ברכת המזון, אלמא,
ברכת המזון אסוחי דעתא הוא וצריך לחזור ולברך.

רשב"ם מסכת פסחים דף קג עמוד ב

אסור לכו למישתי. אלמא ברכת המזון אסוחי דעתא הוא וצריך לחזור ולברך לאחר ברכת המזון והכי נהיגינן. ואף
על גב דשמעי' מהכא דברכת המזון אפסוקי סעודתא הוא לא בעי ברוכי על היין לאחריו מיקמי דנברך ברכת המזון
לפי שברכת המזון פוטרנו דהשתא אחת מעין שלש סגי להו כ"ש שלש ברכות עצמן ובהלכות גדולות נמי כתב דלא בעי
לברוכי ברכת היין לאחריו עד לאחר ברכת המזון:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מב עמוד א

רב פפא איקלע לבי רב הונא בריה דרב נתן, בתר דגמר סעודתייהו איתו לקמיהו מידי למיכל, שקל רב פפא וקא
אכיל. אמרי ליה: לא סבר לה מר גמר אסור מלאכול? - אמר להו: סלק אתמר. רבא ורבי זירא איקלעו לבי ריש
גלותא, לבתר דסליקו תכא מקמיהו שדרו להו ריסתנא מבי ריש גלותא, רבא אכיל ורבי זירא לא אכיל. אמר ליה:
לא סבר לה מר סלק אסור מלאכול? - אמר ליה: אגן אתכא דריש גלותא סמכינן.
אמר רב: הרגיל בשמן - שמן מעכבו. אמר רב אשי, כי היוינן בי רב כהנא אמר לן: כגון אגן דרגילינן במשחא - משחא
מעכבא לן. ולית הלכתא ככל הני שמעתתא, אלא כי הא דאמר רבי חייא בר אשי אמר רב, שלש תכיפות הן: תכף
לסמיכה שחיטה, תכף לגאולה תפלה, תכף לנטילת ידים ברכה.

רש"י מסכת ברכות דף מב עמוד א

אסור מלאכול - עד שיברך ברכת המזון, ויחזור ויברך על הבא לפניו, דכיון דגמר - אסח דעתיה מברכה ראשונה ומסעודתיה.

סלק אתמר - אם סלק הלחם וכל האוכל מעל השלחן, ועדיין לא ברכו - אסור לאכול.
אתכא דריש גלותא סמכינן - ואין סילוקתנו סלוק,

תלמוד בבלי מסכת חולין דף פו עמוד ב

דרב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב, הוו יתבי בסעודתא, קאי עלייהו רב ייבא סבא, אמרו ליה: **הב ליברך! הדור אמרו ליה: הב לישתיה! אמר להו רב ייבא סבא, הכי אמר רב: כיון דאמר הב ליברך - איתסר ליה למשתי חמרא; הכא נמי, כיון דאיטפל ליה לכסוי, איחייב ליה לברכה! הכי השתא! התם - משתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר, הכא - אפשר דשחיט בחדא, ומכסי בחדא.**

רש"י מסכת חולין דף פו עמוד ב

הב ליברך - מזוג כוס לברכת המזון וחזרו ונמלכו ואמרו מזוג לשתות. כיון דאמר הב ליברך - גליא בדעתיה דגמרה סעודתא **ואסור לשתות עד שיברך לפניו** שאין מצטרפת לסעודה ראשונה.

תוספות מסכת חולין דף פו עמוד ב

אסור לכו למייתי - פירש בקונטרס וכן רבינו חננאל אם לא תברכו בורא פרי הגפן אבל על ידי ברכת בורא פרי הגפן שרי למייתי קודם ברכת המזון והשתא מייתי שפיר דכי היכי דהב לן ונברך הוי גמר וצריך לברך אם רוצה לשתות הכי נמי כסוי הוי גמר וצריך לברך על השחיטה וכן בערבי פסחים (דף קג). מייתי ראה מהך עובדא למאן דמברך אכסא קמא ואכסא דברכתא וכן בפרק כל הבשר (לקמן דף קז): אמרינן דשמש מברך על כל פרוסה ופרוסה אין נראה דצריך לברך בכל פעם בהמ"ז אלא ברכת המוציא ודאי צריך לברך והא דאמר להו רב ייבא אסור לכו למייתי אף על פי שלא היה יודע אם רוצים לברך בורא פרי הגפן תחלה מכל מקום היה מורה להם שלא יטעו וישתו בלא ברכה והא דאמר בערבי פסחים דבשלא הניחו זקן או חולה כשהו יוצאין טעונין ברכה ומפרע וכשהו חוזרין טעונין ברכה לכתחלה התם עצה טובה קמ"ל דשמא ישהו הרבה עד שיהו רעבים ושוב לא יוכלו לברך ברכת המזון על אותה סעודה כדאמר בברכות (דף נא): וכן משמע דלא הויא אלא עצה טובה דאם צריכין לברך ברכת המזון כשיצאו א"כ כשיחזרו פשיטא דטעונין ברכה לכתחלה וא"ת דאמרינן בפרק כיצד מברכין (שם דף מב.) רבה ורבי זירא אכלו סליקו תכא מקמייהו אייתו לקמייהו כו' רבה אכל אמר אנא אתכא דריש גלותא קא סמכי ורבי זירא לא אכל והשתא אמאי לא אכל כיון דלא בעי ברכת המזון אלא ברכה שבתחלה וי"ל דבאותו מאכל היה מעורב בו לחם והיה קשה לו ליטול את ידיו ולברך ברכת המוציא והא דתניא בתוספתא דברכות (פ"ד) בעל הבית שהיה אוכל קראו חבריו לדבר עמו אין צריך לברך למפרע הפליג צריך לברך למפרע וכשהו חוזר מברך לכתחלה לא לאחר שהפליג קאמר דצריך לברך למפרע כדמשמע לישנא אלא הפליג היינו שקראו להפליג וליך עמו רחוק ואינו יודע מתי יחזור לכך צריך לברך למפרע קודם שיצא שמא ישהו עד שיהא רעב וכן משמע בפרק שלישי (ביומא דף ל.) דאמר דיבר עם חבריו והפליג צריך נטילת ידיים משמע אבל בהמ"ז לא צריך אלא נטילה והמוציא ומיירי כשיצא לא ידע שיפליג ואין הלכה כאותה ברייתא אלא כרב חסדא דתניא כוותיה בערבי פסחים (דף קב.) דבדברים הטעונים ברכה לאחריהן במקומן אין צריך לברך אפילו ברכה לכתחלה דלקבעיה קמא הדר והך ברייתא אתיא כרבי יהודה דמצריך שיניחו שם זקן או חולה.

תוספות מסכת חולין דף פז עמוד א

משתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר - מכאן היה אומר הר"ר יום טוב שאם עמד מאכילתו והתפלל כשחוזר ובא לאכול צריך לברך ברכת המזון וליטול ידיו ולברך המוציא משום דמיכל וצלווי בהדי הדדי לא אפשר ואין נראה דלא דמי כלל משום דהכא הב ונברך הוי גמר דבר והוי הפסק וכן כסוי אי לאו דאפשר בהדי הדדי אבל תפלה לא הוי גמר לסעודה דאטו אם בירך בסעודה על הרעמים או אפילו בפה"ג יצטרך ליטול ידיו ולברך המוציא משום דמיכל וברוכי בהדי הדדי לא אפשר ובהדיא אמרינן בערבי פסחים (דף קב.) דאם הניחו מקצת חבירים ועקרו רגליהן לילך לבהכ"נ כשהם חוזרין אין טעונין ברכה לא למפרע ולא לכתחלה אף על פי שהתפללו בנתיים.

רא"ש מסכת חולין פרק ו

סימן ה

הא"ל רבינא לרב אחא בריה דרבא ואמרי לה רב אחא בריה דרב אשי מאי שנא מתלמידי דרב. דרב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא וקאי עלייהו רב ייבא סבא א"ל הב לן וניברך והדר א"ל הב לן ונשתיה. אמר להו רב ייבא סבא הכי אמר רב **כיון דאמר הב לן וניברך איתסר לכו למשתי פירש רש"י עד שיברך לפניו וכן פירש רבינו חננאל ז"ל.** והשתא מייתי שפיר ראה דכי היכי דהוי הב לן וניברך גמר וסילוק ברכה ראשונה וצריך לברך בורא פרי הגפן אם רוצה לשתות. ה"נ הכיסוי הוי גמר מעשה הראשון וצריך לברך על השחיטה אם בא לשחוט. **ויש מפרשים אסור למייתי עד דמברכיתו ברכת המזון. ולא נהירא דאין הנדון דומה לראיה.** וגם בערבי פסחים (דף קג א) מייתי מהאי עובדא ראה למאן דמברך אכסא קמא ואכסא דברכתא דברכת המזון הוי גמר וסילוק וצריך לברך כשבא לשתות. ולקמן בפרק כל הבשר (דף קז ב) גבי שמש מברך על כל פרוסה ופרוסה לא משמע שצריך לברך ברכת המזון מדלא קאמר מברך אחר כל פרוסה ופרוסה. **אלמא היסח דעת זוקקו לברכה ראשונה אם רוצה לאכול או לשתות לפי שכבר נסתלקה ברכה ראשונה כשהסיח דעתו מלאכול או לשתות. אבל אין היסח הדעת מזקיקו לברך על מה שאכל ושתה קודם שיאכל ושתה פעם אחרת. דמאי נ"מ בזה אם יאכל פעם אחרת ויברך ברכת המזון על שתי סעודות. דלא מצינו שיש חשש הפסק בין מעשה לברכה אחרונה רק בין הברכה ראשונה למעשה חשו להפסק.** כגון בין נטילת ידיים וברכת המוציא לאכילה. אבל אחר אכילה כל זמן שאין רעב מאותה אכילה מצי לברך ומה שאמר להם רב ייבא איתסר

לכו למישתי אף על פי שלא היה יודע אם היו רוצין לשתות על ידי ברכה או לא. מורה היה להם שחייבין לברך. ומה שאמרו בערבי פסחים (דף קא ב) כשלא הניחו שם זקן או חולה כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה. **לא בשביל שהיחס הדעת זוקק לברכה אחרונה אלא עצה טובה קמ"ל שמה כל כך שיהא רעב מחמת סעודה ולא יעלה לו ברכת המזון על מה שאכל כדאמרינן בברכות.** תדע לך דאי בכל שעה צריכין ברכה למפרע מה צריך לומר היכא שבירכו למפרע דאם באו אחרי כן לאכול שצריכין ברכה לכתחלה אלא ודאי הא דקאמר טעונין ברכה למפרע אינה חובה אלא עצה טובה קמ"ל. ולהכי קאמר אם לא ברכו למפרע כשיצאו כשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה משום היסח הדעת אבל אין טעונין ברכה למפרע. והא דתניא בתוספתא דברכות בעה"ב שהיה מיסב ואוכל קראו חברו לדבר עמו א"צ לברך למפרע. הפליג צריך לברך למפרע. וכשחוזר מברך לכתחלה. לאו כשחזר קאמר דמברך למפרע. והפליג דקאמר היינו כשקראו להפליג. ועצה טובה קמ"ל כדפרישית לעיל. וביומא פרק שני (דף ל א) תניא דיבר עם חברו הפליג טעון נטילת ידים ומשמע מדתני נט"י ה"ה ברכת המוציא אבל בהמ"ז לא קתני דצריך ההוא מיירי כשלא ידע מתחלה שהיה לו להפליג וא"ת הא דאמרינן בפ' כיצד מברכין (דף מב א) דרבה ורבי זירא הוו אכלי סליקו תכא מקמייהו אייתו להו דיסתנא רבה אכל רבי זירא לא אכל. א"ל לא סבר לה מר סליק אסור לאכול. אמר ליה אנא אתכא דריש גלותא קסמיכנא והשתא אם לא היה צריך בהמ"ז תחלה למה לא היה אוכל וי"ל דאותו מאכל לחם היה מעורב בו והיה עליו טורח ליטול ידיו ולברך ברכת המוציא:

ר"ן על הרי"ף מסכת חולין דף כט עמוד א

... וא"ת ונהי שהשיחה מפסקת יברך וישחוט ואח"כ יכסה שניהם כי היכי דאמרינן בהב ונברך דאע"ג דאיתסר למשתי בלא ברכה אפ"ה אינו חייב לברך ברכת המזון אלא אחר שישתה ה"נ לא יכסה אלא לאחר גמר שחיתו. תירץ הרמב"ן ז"ל דאפשר דגמר לה מדרבי יהודה דאמר שחט חיה יכסנה ואחר כך ישחוט את העוף ולא אמר שחט חיה ישחוט את העוף ויכסה החיה ואח"כ העוף דאלמא כיון שמצות חלוקות הן צריך לגמור מצוה ראשונה ואח"כ יתחיל בשניה ואף על פי שאין הלכה כר' יהודה גמרינן מיניה לרבנן דסח [לרבנן] כחיה ועוף לר' יהודה דכיון שהפסיקו בשיחה הוו להו שתי מצות ולפיכך יכסה ואח"כ ישחוט ומיהו אף על פי שהשיחה מפסקת שיחה שהיא מצרכי שחיטה כתיב לי עוף או סכין אינו הפסק כדאמרינן בטול כרוך וגביל לתורי דלא הוו הפסק. וכתבו בתוס' [שאסור לדבר אף על פי] שדעתו לחזור ולברך שאסור לגרום ברכות במקום שיכול לצאת באחת וראיה לדבר מדאמרינן במסכת יומא בפרק בא לו (דף ע א) ובמס' סוטה בפ' ואלו נאמרינן (דף מא א) ובעשור שבחומש הפקודים קורהו על פה והוינן בה וניתי ספר תורה וניקרי ביה אמר ר"ש בן לקיש משום ברכה שאינה צריכה אלמא כל מקום שיכול לפטור עצמו בברכה אחת אסור לגרום חיוב בברכות הרבה. ולענין נמלך כתב הר"ר משולם ז"ל שצריך לחזור ולברך על השחיטה כדאמרינן **בנמלך שצריך לחזור [ולברך] על כל כוס וכוס ולא דמי ליושב ואוכל בתוך סעודתו דאע"פ שגמר בלבו שלא לאכול אינו חוזר ומברך** וכדאמר בפ' כיצד מברכין (דף מב א) **דאפילו גמר ואפילו סלק מותר לאכול עד שיטול ידיו וא"צ לברך דהתם הוא דיש קבע לאכילה ופעמים שאדם יושב בסעודה קטנה ונמשך לסעודה גדולה אבל לשתיה אין קבע ולפיכך נמלך חוזר ומברך ומש"ה אמרינן נמי [חולין דף קז ב] דשמש מברך על כל פרוסה ופרוסה כמו שאכתוב בסמוך בס"ד וכ"כ הרמב"ן ז"ל דנמלך לשחוט חוזר ומברך ומביא ראיה מדמדמינן ליה לעובדא דתלמידי דרב דהתם ודאי משום נמלך הוא דכיון דאמרו הב ונברך עקרו דעתייהו מלמשתי ומברכין ברכת היין וכ"כ הראב"ד ז"ל:**

ודאמרי' אמר להו רב ייבא סבא הכי אמר רב כיון דאמרייתו הב ונברך אתסר לכו למשתי פרש"י ז"ל עד שיברך לפניו וכן פר"ח ז"ל וכן כתב הרב אלפס בהלכות בפרק ערבי פסחים ומיהו א"צ לברך ברכת המזון קודם שתייתו שכך הדין בנמלך שצריך לברך לפניו אבל לאחריו ברכה אחת לכולן שהרי אמרו שהשמש מברך על כל פרוסה ופרוסה כלומר לפניו מפני שהוא נמלך ואף על פי שאינו צריך לברך אחריו על כל אחת ואחת אלא ברכה אחת באחרונה לכולן וא"ת והא תניא בפרק ערבי פסחים (דף קא ב) חברים שהיו מסובין ועקרו רגליהם לצאת וכו' אבל לא הניחו שם זקן או חולה כשהם יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה אלמא למפרע נמי צריך לברך י"ל דשנוי מקום הוי הפסק טפי מנמלך דאילו בנמלך לפניו צריך לברך לאחריו א"צ לברך ואילו בשנוי מקום מברך לפניו ולאחריו אבל בתוס' כתבו דשנוי מקום כנמלך שמברך לפניו וא"צ לברך לאחריו והא דקתני שמברכין למפרע עצה טובה קמ"ל שמברכין למפרע כשהן יוצאין שמה ישוהו עד כדי שיהו רעבים ושוב לא תועיל ברכת המזון למה שאכלו כדמוכח בפ' שלשה שאכלו (דף נא א) אבל אם יצאו ולא ברכו למפרע כשהן חוזרין אין טעונין ברכה למפרע אלא מברכין ברכת הלחם וברכה אחת באחרונה לשתיה האכילות והא דתניא בתוספתא דברכות בעה"ב שהיה מיסב וקראו חברו לדבר עמו א"צ לברך למפרע הפליג צריך לברך למפרע כשהוא חוזר מברך בתחלה לאו כשהוא חוזר קאמר שצריך לברך למפרע אלא הפליג דקאמר היינו שקראו להפליג ומש"ה קאמר שצריך לברך למפרע וקודם שיצא קאמר שמה ישוהו. וביומא פ"ג (דף ל א) תניא דבר עם חברו והפליג טעון נט"י משמע מדטעון נט"י דה"ה ברכת המוציא אבל בהמ"ז לא קתני ומיירי בשלא היה יודע מתחלה שיפליג ומש"ה אינו צריך ברכה למפרע. ומדאמרינן מישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר יש שלמדו שמי שנזכר בתוך סעודתו שעדיין לא התפלל ומתפלל בתוך סעודתו כשהוא חוזר לאכול טעון ברכה דמיכל וצלווי בהדי הדדי לא אפשר וכדאמרינן הכא דמישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר ואף על גב דתניא התם בפ' ערבי פסחים עקרו רגליהם לילך לבהכ"נ והניחו שם מקצת חברים כשהן חוזרין אין טעונין ברכה לא למפרע ולא לכתחלה ואף על גב דמסתמא התפללו בנתיים התם הפסקה דרשות היא והיינו טעמא נמי דמאי דתנן בפ' כיצד מברכין (דף מב א) דבירך על היין שלפני המזון פוטר את היין שבתוך המזון ואף על פי שהפסיק בברכת המוציא דהתם היינו טעמא לפי שאין ברכת המוציא עליו חובה אבל בשהגיע זמן תפלה בתוך סעודתו ושעה עוברת כיון שהתפלה

עליו חובה ומיכל וצלווי לא אפשר כשהוא חוזר לאכול צריך לברך וכ"נ דעת הרב אלפסי ז"ל במ"ש בהלכותיו בפ' ערבי פסחים לענין ברכה דד' כוסות אבל הרב בעל התוס' ז"ל כתב דכי אמרי' דצריך לחזור ולברך משום דמישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר ה"מ בדבר שהוא גמר וסלוק כבהמ"ז שהוא גמר והפסק וכן כסוי אי לאו טעמא דאפשר למשחט ולכסויי בהדי הדדי הא דבר שאינו גמר כתפלה ושאר ברכות אינו צריך לחזור ולברך:

רמב"ם הלכות ברכות פרק ד

הלכה ז

גמר בלבו מלאכול או מלשתות ואח"כ נמלך לאכול או לשתות אף ע"פ שלא שינה מקומו חוזר ומברך, ואם לא גמר בלבו אלא דעתו לחזור לאכול ולשתות אפילו פסק כל היום כולו אינו צריך לברך שנית. /+השגת הראב"ד/ גמר בלבו מלאכול או מלשתות כו' עד לברך שנית. כתב הראב"ד ז"ל /א"א/ לא אמרו לענין אכילה אלא לענין שתיה בלבד, אבל לענין אכילה לא הויא הפסקה אלא במים אחרונים או בשינה או בנמוס עכ"ל. +

הלכה ח

היו שותין ואמרו בואו ונברך ברכת המזון או בואו ונקדש קידוש היום נאסר עליהם לשתות עד שיברכו או יקדשו, ואם רצו לחזור ולשתות קודם שיברכו או יקדשו אף ע"פ שאינם רשאים צריכים לחזור ולברך תחלה בורא פרי הגפן

ואח"כ ישתו, אבל אם אמרו בואו ונבדיל אין צריכין לחזור ולברך. /+השגת הראב"ד/ היו שותין וכו' עד אבל אם אמרו בואו ונבדיל אין צריכין לחזור ולברך. כתב הראב"ד ז"ל /א"א/ עירבובי דברים יש כאן שהפסקת הקידוש אף ע"פ שלא אמרו בואו ונקדש כיון שקדש היום חייב להפסיק מה שאין כן בהבדלה שאע"פ שחשיכה אינו מפסיק מ"מ אם אמר בואו ונבדיל הא סליק נפשיה משתיה ואסור למייתי בלא ברכה. +

כסף משנה הלכות ברכות פרק ד

הלכה ח

...והא דנאסר להם לשתות פירש"י בפרק כסוי הדם דהיינו עד שיברכו וכן פסקו הרי"ף והרא"ש ז"ל אבל דעת רבינו שאסור להם לשתות אפילו בברכה ואם רוצים לשתות אף על פי שאינם רשאים צריכין ברכה. ונ"ל דרבינו שכתב נאסר לשתות לאו דוקא אלא לשון הגמרא הוא שהעתיק וה"ה דאסור לאכול ולרבותא נקט לשתות דלא מיבעיא לאכול שהוא קבע דאסור אלא אפילו לשתות שאינו כ"כ קבע ונימא דמצטרף לסעודה דממילתא דעראי לא אסח דעתיה קמ"ל, ואף על פי שלעיל בסמוך גבי גמר בלבו מלאכול או מלשתות ואח"כ נמלך כתב חוזר ומברך דמשמע שרשאי הוא לאכול או לשתות ובלבד שיברך כי אמרו הב לך ונברך חמיר טפי דהוי כאילו כבר התחילו לברך: ודע שבפרק ע"פ (שם ק"ג): אמרינן דרב אשי אמר דלית הלכתא כתלמידי דרב דאמר כיון דאמריתו הב לך ונברך וכו' ואף על גב דרב אשי בתרא הוא פסקו הרי"ף והפוסקים כתלמידי דרב משום דרביים פליגי עליה ומר זוטרא דבתרא הוא ס"ל נמי התם כתלמידי דרב הילכך הכי נקטינן וכן דעת רבינו:

בית יוסף אורח חיים סימן קעט

...ודבריו (רמב"ם) תמוהין דהא אמרי ליה לרב פפא לא סבר לה מר גמר אסור לאכול ואמר להו סילק איתמר ומשמע דרצה לומר שכל זמן שלא סילקו האוכל מעל השולחן לא הוי היסח הדעת ומותר לאכול וכן פירש רש"י ואסיקנא ולית הלכתא הכי אלא כי ההיא דתיכף לנטילת ידים ברכה אלמא דאפילו גמר בדעתו שלא לאכול עוד וגם סילק האוכל מעל השולחן יכול לחזור ולאכול כל זמן שלא נטל ידיו וא"כ היאך פסק דגמר אסור לאכול. וכבר השיגו הראב"ד על זה: ואפשר לומר שהרמב"ם סובר דכיון דאשכחן בעובדא דתלמידי דרב דכיון דאמר הב לך ונברך אסור למייתי מפני שהסיח דעתו מאכילה ושתיה ממילא משמע שכל שגמר בלבו מלאכול עוד אסור לו לאכול והיה עובדא דרב פפא מתארח בבית אחרים היה וכיון שגמר מלאכול המאכל שהיה לפניו אמרו לו שהיה אסור לו לאכול דמסתמא כשראה שגמר אותו מאכל ולא הביאו לו תיכף מאכל אחר הסיח דעתו מן המאכל כי חשב שלא יביאו עוד מאכל לפניו ולפיכך כשלבסוף הביאו מאכל אחר אמרו לו שהיה לו לברך והוא השיב סילק איתמר כלומר שכל זמן שלא סילק הלחם והשולחן מלפני האורח אינו מסיח דעתו מן המאכל והילכך אינו צריך לחזור ולברך אם הביאו לפניו אח"כ מאכל עוד... ומאי דאמרינן בגמרא בתר הכי ולית הלכתא ככל הני שמעתתא נראה לי דהרמב"ם לא גריס ככל הני שמעתתא אלא הכי גריס ולית הלכתא הכי אלא כי הא דאמר רב חייא בר אשי אמר רב שלש תכיפות הן וכו' תיכף לנטילת ידים ברכה. ונראה שהוא מפרש דלא קאי אמאי דאמרינן גמר או סילק אסור לאכול אלא אהא דאיתא התם בסמוך הרגיל בשמן שמן מעכבו כלומר ואינו מברך ברכת המזון עד שיוסר תחלה וקאמר דלית הלכתא הכי אלא כי הא דאמר רב תיכף לנטילת ידים ברכה ואינו מפסיק בסיכת שמן...

טור אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קעט

גמר סעודתו ונטל ידיו מים אחרונים אסור לאכול פירש"י עד שיברך ברה"מ ולא נראה כן דהיסח הדעת אינו מזיק ברכה אחרונה על מה שאכל אלא פירוש אסור לשתות ולאכול עד שיברך עליו תחלה דכיון שנטל ידיו כדי לברך הסיח דעתו מלאכול ולשתות ואין הברכה שבירך תחלה פוטרת מה שרוצה לאכול ולשתות עוד ולכך צריך לברך עליו ואי אמר הב לך ונברך הוי היסח הדעת כמו נט"י ומי שסומך על שולחן אחרים אפילו אמר הב לך ונברך לא הוי היסח הדעת עד שיאמר בעל הבית:

בית יוסף אורח חיים סימן קעט

...ומזה הטעם אין להפסיק בין מים אחרונים לברכה אפילו בשיחה כדאמרינן בפרק כיצד מברכין (מב.) תיכף לנטילת ידים ברכה ומשמע דלכולי עלמא מים אחרונים קאי שהרי אפילו הרא"ש שסובר דקאי אמים ראשונים לאו למעט

מים אחרונים אתא שהרי כתב רבינו בסימן קס"ו וא"א ז"ל היה רגיל אף בראשונים שלא להפסיק ושלא לדבר אלמא דאין להפסיק בין נטילה לברכת המזון אפילו בדיבור וכל שכן שאין להפסיק ביניהם באכילה וברכה לפני האכילה ולפיכך דברי רבינו בזה צ"ע:

...ומ"ש רבינו ואי אמר הב לן ונברך הוי היסח הדעת כמו נטילת ידים כבר כתבתי (קנט ע"ב ד"ה ויש) דליתא אלא לדעת המפרשים דבהב לן ונברך אסור לאכול עד שיברך ברכת המזון אבל לדברי המפרשים דבהב לן ונברך מותר לאכול והוא שיברך עליו תחלה איכא בינייהו טובא דבנטל ידיו אסור לו לאכול ולשתות אפילו בברכה עד שיברך ברכת המזון על מה שאכל:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קעט

סעיף א

גמר סעודתו <א> ונטל ידיו מים אחרונים, א אינו יכול (א) לאכול ולא לשתות, * (ב) ב עד שיברך בהמ"ז; ואם אמר: (ג) הב לן ונברך, הוי היסח הדעת ואסור לו (ד) לשתות אלא א"כ יברך עליו תחלה, (ה) ואכילה דינה כשתיה להרא"ש; אבל להר"ר יונה והר"ן <ב> אכילה שאני, שאע"פ (ו) שסילק ידו מלאכול * (ז) ואפילו סלקו השלחן * אם רצה (ח) לחזור לאכילתו * א"צ לברך פעם אחרת, שכל שלא נטל ידיו (ט) לא נסתלק לגמרי מאכילה.

סעיף ב

מי שסומך על שלחן אחרים, * אפילו אמר: הב לן ונברך, * (י) ג לא הוי היסח הדעת * (יא) ד עד שיאמר בעל הבית. סעיף ג

אם לא אמר הב לן ונברך וגם לא נטל ידיו, * (יב) ה משנטל הכוס לברך (יג) הוי היסח הדעת.

משנה ברורה סימן קעט

(א) לאכול - וה"ה שיש ליזהר לכתחלה [א] שלא יפסיק בדבור [ב] אפילו מעט דתיכף לנטילה ברכה [ומהאי טעמא יש ליזהר שלא לשהות [ג] שהיה מרובה אחר הנטילה וכ"ש שלא לעסוק באיזה עסק] אך אם צריך להפסיק [ד] בדבר נחוץ או בדיעבד אם הפסיק יטול ידיו שנית כדי להיות תיכף לנטילת מים אחרונים ברכה:

(ב) עד שיברך בהמ"ז - ולא דמי להב לן ונברך דמותר לאכול ורק שיברך המוציא מתחלה וכדלקמיה דכיון שנטל ידיו אסור להפסיק. והנה יש [ה] כמה פוסקים דס"ל דאין אסור לאכול אף בנטל ידיו ורק שיברך המוציא מתחלה וכ"כ [ו] האחרונים להקל ורק דאחר אכילתו יטול ידיו שנית שתהא סמוכה נטילה לברכה אלא דלכתחלה דעת הב"ח והמ"א דצריך ליזהר בזה ועיין בבה"ל מה שכתבנו עוד בזה. וכ"ז לענין אכילה אבל להפסיק בדבור כשאינו רוצה לאכול ולשתות או להתעסק באיזה עסק [ז] אסור לכו"ע [א"ר וכ"מ מכמה אחרונים לעיל בסימן קס"ו]:

(ג) הב לן ונברך - פי' תן לנו כוס לברך וכשמברכין בלא כוס [ח] אם אומרים בואו ונברך ג"כ דינא הכי דהוי היסח הדעת. וכן אם הסיח דעתו בהדיא בלבו מלשתות עוד ואח"כ רוצה לשתות [ט] ג"כ צריך לברך מתחלה על המשקה: (ד) לשתות - ואם מסובין רק לשתיה ואמרו בואו ונברך ברכה אחרונה ג"כ דינא הכי דהוי היסח הדעת ואסור לשתות עוד בלא ברכה: (ה) ואכילה דינה כשתיה - דבגמרא לא נזכר בהדיא רק לענין שתיה וס"ל דה"ה לאכילה:

(ו) שסילק ידו מלאכול - ר"ל אפילו [י] גמר בדעתו שלא לאכול:

(ז) ואפילו סילקו השלחן - זהו מלשון רבינו יונה והיינו אף דס"ל דזה חשיב היסח הדעת טפי מהב ונברך אפ"ה לא מהני לענין אכילה ועיין מש"כ בבה"ל בדעת הרא"ש בזה:

(ח) לחזור לאכילתו וכו' - כתב הט"ז דאם מחמת אכילה זו שחזר לאכול נגזר לבו גם לשתיה א"צ ברכה לדעה זו גם על השתיה דבתר אכילה גרירא אף שאמר מתחלה הב לן ונברך ולא מיירי השו"ע בתחלה לענין שתיה דמצריך לברך לכו"ע רק כשלא חזר גם לאכילה:

(ט) לא נסתלק - משום דדרך להגרר מאכילה קטנה לגדולה לא חשיב היסח הדעת גמור אלא כשנטל ידיו משא"כ בשתיה בהיסח הדעת כל דהו כבר נסתלק משתייתו וצריך לברך שנית כשנמלך. ועיין בבה"ל שהבאנו הרבה פוסקים שסוברים כדעת הרא"ש דבהב ונברך חשיב גמר סעודה ואף באכילה אסור בלא ברכה וכן סתם המחבר לקמן בסימן קצ"ז ס"א ע"ש וע"כ לכתחלה בודאי יש ליזהר שלא לאכול אחר שאמר הב לן ונברך וכ"פ בדה"ח. ודע דמי שצריך ברכה באמצע סעודה [יא] צריך נטילה ג"כ דכיון דהסיח דעתו לא שמר ידיו [יב] ורק ברכת נט"י אין לו לברך:

(י) לא הוי היסח הדעת - דודאי דעתו [יג] אם ירצה בעה"ב לאכול ולשתות [יד] עמו יאכל וישתה עמו ואם בשעת אמירתו הסיח דעתו בבירור שאף שיאכל וישתה בעה"ב לא יאכל וישתה עמו ונמלך אח"כ צריך לברך [היינו לדעת רבינו יונה בשתיה לבד ולהרא"ש אף באכילה] וכ"ש כשנטל ידיו דמהני [מ"א וש"א]:

(יא) עד שיאמר בעה"ב - ואז [טו] כל המסובין אסורין ודוקא כששתקו והסכימו לדבריו אבל אם האורח דעתו לאכול ולשתות עוד רשאי אף שאמר בעה"ב הב ונברך [טז] וטוב שיגלה לפני המסובין שלא היה לו היסח הדעת שלא יחשבוהו כנמלך:

(יב) משנטל הכוס וכו' - ועדיף [יז] מהב לן ונברך דכיון שנטל הכוס בידו אפילו בשיחה אסור להפסיק כדלקמן בסימן קפ"ג ס"ו:

(יג) הוי היסח הדעת - ודינו כנטילת ידים [מ"א] ולפ"ז לדעת המחבר לעיל בס"א אסור שוב בין באכילה ובין בשתיה לכו"ע ועיין לעיל בסק"ב במ"ב מש"כ לענין נטילת ידים:

ביאור הלכה סימן קעט

* עד שיברך בהמ"ז - עיין מ"ב מש"כ דדעת כמה פוסקים דמים אחרונים דומה להב לן ונברך ודי כשיברך המוציא על מה שירצה לאכול אך הב"ח והמ"א כתבו דלכתחלה יש ליזהר בזה. והנה כאשר נתבונן בודאי אין להקל בזה לכתחלה דמצינו לכמה גדולי הראשונים שמחמירין בזה והוא דעת רש"י ורשב"ם ואו"ז והביא כן בשם רבו והרמב"ם וראב"ד [הובא ברשב"א] ורשב"א ורבינו יונה [וכ"כ הגר"א בדעתו שהוא סובר כהב"י דלא כמ"ש הט"ז דגם הוא מודה דבנטילה שניה שרי וכן מרשב"א שכתב הטעם משום דכבר הכין עצמו לבהמ"ז משמע ג"כ דאין מועיל נטילה שנית] והרא"ה בביאורו להר"י בברכות ג"כ כתב דאסור אפילו אם ירצה לברך המוציא משום דכיון שנטל ידיו לברכה הא קביל עליה לברוכי בהמ"ז ואף בהבא ונברך כמה מהם החמירו לאכול אף בברכה משום דהכין עצמו לבהמ"ז ונסתלק מהסעודה אבל רבו המקילין בזה [רי"ף ור"ח ורש"י בחולין התירו בברכה וגם התוספות ורא"ש וסייעתיהו הנ"ל ולר"י ור"ן מותר באכילה אף בלי ברכה] אבל עכ"פ בנטל ידיו בודאי יש להחמיר וכן הוא מסקנת הגר"א בביאורו ע"ש שכתב שצריך בהמ"ז דוקא בנטל:

* ואפילו סלקו השלחן - היינו שסילק הלחם ושאריו מזון מעל השלחן [כדפירש"י שם בגמרא] והנה מלשון זה משמע דזה חשיב היסח הדעת טפי מן הב ונברך וא"כ להרא"ש דמצריך לברך בהב ונברך כ"ש בסילוק השלחן אבל באמת אינו כן דזהו רק לשיטת רבינו יונה והר"ן דהסוגיא דברכות מיירי רק לענין אכילה אבל להרא"ש אדרבה הב ונברך חשיב היסח הדעת טפי ובסילוק השלחן ס"ל דלא חשיב היסח הדעת כדמוכח בגמרא שם דקאמר במסקנא ולית הלכתא ככל הני שמעתתא דקאי גם אסילוק וכדפירש"י שם. והנה בשו"ע לא מבואר בהדיא לדעת הרא"ש רק בהב לן ונברך אבל בסתם אם הסיח דעתו מלאכול ולשתות עוד ולא אמר הב לן ונברך לא הוזכר בשו"ע כלל לדעת הרא"ש אם זה מצריכו לחזור ולברך או לא [והנה הרמב"ם פסק בהדיא דאם גמר בלבו שלא לאכול ולשתות עוד ואח"כ נמלך לאכול ולשתות חוזר ומברך אף שלא שינה את מקומו והובאו דבריו בב"י היפך מדעת הר"ן ור"י ומה שאמר שם בגמרא מתחלה גמר אסור מלאכול ולבסוף מסיק על זה ולית הלכתא הכי מפרש הרמב"ם דגמר היינו דגמר סעודתיה ומתחלה רצה הגמרא לומר דזה ג"כ חשיב היסח הדעת דמסתמא כיון שגמר ממילא הסיח דעתו ועל זה מסיק לית הלכתא ככל הני שמעתתא אבל אם גמר בלבו בהדיא שלא לאכול ולשתות עוד זה עדיף מגמר וסילוק השלחן. כ"ז הוא במגדול עוז ודבריו נכונים מאד בדעת הרמב"ם וכן הוא ג"כ דעת הרא"ה דהיכא דנמלך שלא לאכול ואח"כ חוזר ואוכל צריך לברך לפניו] דאפשר דהוא מפרש בגמרא גמר היינו שגמר סעודתו וע"ז מסיק ולית הלכתא וכו' דאף דסילק השלחן אמרינן דעדיין היה דעתו כשיזדמן לו לאכול שיאכל אבל אם הסיח דעתו בהדיא מלאכול ולשתות עוד אפשר דלדידיה זה עדיף גם מסילוק השלחן וכמו לדעת הרמב"ם ודומה להב לן ונברך ומצאתי בספר בית מאיר דגם הוא העיר בזה ולבסוף מצדד ג"כ לומר כן לדעת הרא"ש דהיסח הדעת מהני אף באכילה להצריכו לחזור ולברך וכ"כ הגר"ז:

* אם רצה לחזור לאכילתו וכו' - עיין בפמ"ג שכתב דלאו דוקא בפת ה"ה בשאר מידי דמזון ג"כ לא נסתלק להרר"י ור"ן באומר נברך ברכה אחרונה ואם רוצה לאכול עוד רשאי בלא ברכה ראשונה:

* אין צריך לברך וכו' - הנה להלכה לא הכריע המחבר בהדיא כמאן ונראה לכאורה דדעתו כהרר"י ור"ן שהם רבים אכן בסימן קצ"ג ס"א סתם המחבר כדעת הרא"ש דהב ונברך היו גמר סעודה [עי"ש במגן אברהם סק"ב] דבאמת דעת הרא"ש לאו יחידאה הוא בזה דגם הרמב"ם ס"ל דמשאמר הב לן ונברך אסור לאכול [והוא סובר דאף בברכה אסור וכמו שמוכח בב"י ע"ש] וכן הוא ג"כ דעת התוספות בברכות מ"ב ד"ה תיכף ע"ש וכן הוא ג"כ דעת האו"ז באות קע"ז ובאות קצ"ד ע"ש וכן הוא ג"כ דעת הרשב"א בברכות מ"ח ד"ה יהבו ע"ש ואח"כ מצאתי בא"ר שהביא עוד הרבה פוסקים שסוברין כן כהרא"ש ע"ש וכתב דדעת הרר"י בדבר זה יחידאה הוא ועיין במאמר שהשיג עליו דבהר"ן הביא דבר זה בשם הרמב"ן והר"ר משולם דקיימי בשיטה זו ע"ש באורך ומ"מ איך שיהיה הרוב פוסקים סוברין כהרא"ש דאין חילוק בין אכילה לשתיה ומסיק בא"ר דנ"ל להלכה למעשה דבהב לן ונברך לא יאכל עד שיברך לפניו אמנם בביאור הגר"א כתב דנ"ל לעיקר לדינא כהרר"י והר"ן מהך עובדא דשמעון בן שטח בברכות מ"ח [ועיין בפסחים ק"ג ע"ב ד"ה כיון שהקשו קושיא זו ותמצו דגם זה באמת לגרמיה הוא דעבד אלא דבלא"ה דחי ליה וכ"כ גם הרשב"א בברכות מ"ח] וע"כ לא נוכל להכריע לדינא בזה ויש ליזהר שלא לאכול אחר שאמר הב לן ונברך דהוי ספק ברכה וכ"כ בדה"ת. וכן אם הסיח דעתו בהדיא שלא לאכול אף שלא אמר הב לן ונברך ג"כ נכון מאד ליזהר לכתחלה שלא לאכול דגם בזה יש הרבה ראשונים שסוברין להחמיר בזה וכנ"ל:

* אפילו אמר הב לן וכו' - עיין מ"ב ומשמע מפמ"ג בסק"ג בא"א דאם נטל ידיו אמרינן דמסתמא בודאי הסיח דעתו בכל גווי וכ"כ בחי' רע"א בשם תשובת פרח שושן ובספר מטה יהודה חולק ע"ז ע"ש וכן בספר מנחת שמואל:

* לא הוי היסח הדעת - עיין מ"ב והוא מלשון המ"א ולכאורה משמע מזה דכשאינן בעה"ב אוכל ושותה עוד והאורח נמלך ממחשבתו הראשונה ורוצה לאכול ולשתות דאסור דהרי אמר הב לן ונברך והסיח דעתו אבל באמת יש לומר דכל זמן שלא אמר בעה"ב הב ונברך לא חשיב היסח הדעת של האורח כלל דבודאי לא הסיח דעתו עדיין בבירור כ"ז שלא אמר בעה"ב הב לן ונברך וכן מורה לשון השו"ע והלבוש ע"ש אח"כ מצאתי בס' מנחת שמואל שכתב ג"כ כדבריו: * עד שיאמר בעה"ב - וה"ה גדול השלחן [א"ר בשם צ"ל] ולשון המחבר שכתב על שלחן אחרים לכאורה משמע דוקא מפני דעת בעה"ב אדם מבטל דעתו אבל לא באופן אחר וכן משמע קצת בפמ"ג ע"ש וצ"ע למעשה:

* משנטל הכוס - ולענין שאר המסובין תלוי בזה אם המברך הוא בעה"ב בעצמו [או גדול השלחן לפי דעת הא"ר הנ"ל] פשוט דכל המסובין בתריה גרירן אבל אם המברך הוא אחד מהמסובין המברך בעצמו בודאי חשוב היסח הדעת אצלו ושאר מסובין תלוי דבר זה בדעות הפוסקים לקמן בסימן קפ"ג אם המסובין רשאי להשיח אחר שנטל הכוס בידו דלדידהו בודאי אין נגררין בתריה כ"ז שלא הסיחו דעתם ולא אמרו נברך בהמ"ז:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תשעה באב ושאר תעניות סימן תקנב

סעיף ט

<ב> כל זה בסעודה המפסקת שאין דעתו לאכול עוד אחריה י סעודת קבע, וכשהוא אחר חצות; אבל אם היה קודם חצות, או אחר חצות (כ) ודעתו לאכול אחריה סעודת קבע, אין צריך ליזהר בדברים הללו. הגה: ומנהג בכל גלילות אשכנז לאכול סעודה קבועה קודם מנחה, (כא) ואח"כ מתפללין מנחה ואוכלים סעודה מפסקת (מהרי"ל). ונוהגין (כב) להרבות קצת בסעודה ראשונה, כדי יא שלא יזיק להם התענית הואיל ופוסקים מבעוד יום כמו ביום כיפורים; ויש קצת ראייה לזה יב ממדרש איכה רבתי; מיהו מי שיוכל לסגף עצמו ויודע בעצמו שאין התענית מזיק לו ומחמיר על עצמו, נקרא קדוש כנ"ל.

משנה ברורה סימן תקנב

(כא) ואח"כ מתפללין מנחה וכו' - בד"מ בשם מהרי"ל איתא שהולכין לביה"מ ומתפללין מנחה [טז] ומסתמא בירך ג"כ בהמ"ז מתחלה:

(כב) להרבות קצת וכו' - ורבים [יז] מאחרונים אין דעתם נוחה בזה להרבות מתחלה בכמה מיני תבשילין ולהתענג בהם וזהו עיקר סעודתו ואחר מנחה שאינו רעב ואינו צמא כלל אוכל לזכר סעודה מפסקת והוא רק כעין סעודת עראי [יח] וע"כ יש מהם שאומר שלא יאכל קודם מנחה רק תבשיל אחד ואחר מנחה יאכל עדשים או ביצים וכנ"ל ואף שגם זה בכלל תבשיל הוא לא מצטרפי אהדדי. והא"ר כתב להצדיק קצת את המנהג וז"ל אומר אני דכל זמן שהוא מכוין לש"ש בכונת הנ"ל [דהיינו שלא יזיק לו התענית] הרשות בידו אבל עכ"פ יראה כל אדם שלא ישביע עצמו יותר מדאי והחכם עיניו בראשו כדי שיוכל לאכול אחר המנחה סעודה המפסקת שלא יהא כאכילה גסה ועראי עכ"ל ובסעודה המפסקת יוכל לאכול פת עם תבשיל ולא מצטרפי אהדדי כיון שבירך בהמ"ז וגם התפלל מנחה באמצע: